

СУЧАСНИЙ СТАН МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Кислюцаєва М. В.,

*II курс, юридичний факультет,
Сумський державний університет*

Місцеве самоврядування – право територіальної громади вирішувати питання, що віднесені до їх компетенції, і є однією із важливих підвалин демократії у кожній правовій державі. Необхідність реформування місцевого самоврядування є актуальним питанням на сьогоднішній день.

Метою публікації є завдання проаналізувати сучасний стан місцевого самоврядування в Україні та окреслити коло його основних недоліків місцевого самоврядування України.

Дослідженню проблем місцевого самоврядування присвятили свої роботи такі науковці як О. Александрова, В. Барвіцький, О. Євтушенко, О. Західна, Д. Ломоносов В. Парсяк, Т. Свида, В. Тужик, та інші. Але той же час дане питання потребує додаткових досліджень для визначення напрямків реформування.

Правовою основою для діяльності органів місцевого самоврядування в Україні є Конституція України, що закріплює основні засади діяльності органів місцевого самоврядування; Закон України «Про місцеве самоврядування», що визначає систему та гарантії місцевого самоврядування та Європейська хартія місцевого самоврядування, ратифікована Верховною Радою України 15 липня 1997 року.

Система органів місцевого самоврядування відповідно до статті 5 Закону України «Про місцеве самоврядування» включає: територіальну громаду; сільську, селищну, міську раду; сільського, селищного, міського голову; виконавчі органи сільської, селищної, міської ради; районні та обласні ради, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст; органи самоорганізації населення[1, 381].

Первинною ланкою даної системи визначається територіальна громада, хоча в статті 3 Європейської хартії місцевого самоврядування зазначається, що право місцевого самоврядування здійснюється радами або зборами, члени яких вільно обираються таємним голосуванням на основі прямого, рівного, загального виборчого права і які можуть мати підзвітні їм виконавчі органи [2]. Таким чином можемо говорити, що поточну систему органів місцевого самоврядування складають територіальна громада, що обирає виборчі органи – ради, що формують виконавчі комітети даних рад та інші органи самоорганізації населення (наприклад будинкові комітети).

Основним напрямком діяльності органів місцевого самоврядування, як взагалі і спрямованість муніципального права є вирішення локальних питань для кожної адміністративно-територіальної одиниці, що враховується при встановленні меж компетенції органів місцевого самоврядування. При цьому на сучасному етапі розвитку української держави постає низка проблем, що пов'язані із діяльністю місцевого самоврядування. До таких проблем зокрема належить дублювання повноважень органів місцевого самоврядування та органів державної влади. Яскравим прикладом такого повторення є функція щодо складення необхідних для управління соціально-економічним розвитком відповідної території балансів трудових, матеріально-фінансових та інших ресурсів, місцевих будівельних матеріалів, дана функція закріплюється як у статті 17-3 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» [3, 194], так і у статті 27-3 Закону України «Про місцеве самоврядування» [1, 404].

Оскільки органи місцевого самоврядування утворюються у межах адміністративних одиниць, то постає наступна проблема недосконалості діяльності органів місцевого самоврядування, яка спричинена надмірною подрібненістю адміністративних одиниць, що в свою чергу частково і породжує проблему недостатнього фінансування, адже малі селища часто не здатні забезпечувати самі себе та розпоршеності матеріальної бази.

Говорячи про фінансування та матеріальну основу діяльності місцевого самоврядування, варто зазначити, що за вітчизняним законодавством виділена окрема форма майна – комунальне майно, а порядок користування даним майном відсутній. Але як зазначає В. Тужик, то необхідно прийняти закон, що врегулював би питання комунальної власності. А головною метою цього закону має бути регламентування механізмів цільового використання комунального майна в інтересах територіальної громади, визначення виключних об'єктів права комунальної власності, встановлення обмежень щодо цих об'єктів [4, 18]. З іншого боку дана проблема розкривається як недостатність власних доходів для забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування. О. Західна наголошує, що власні доходи місцевих бюджетів становлять дуже малий відсоток, усього 10-13% [5, 171]. Таким чином бачимо, що з одного боку відсутній механізм управління комунальною власністю, а з іншого нестане фінансування загалом.

Окрім того законодавством України не передбачає механізм захисту прав територіальних громад. В. Барвіцький стосовно даного питання зазначає, що у територіальній громаді має бути більше повноважень, зокрема серед механізмів захисту своїх прав. Територіальна громада повинна стати самостійним, незалежним від

представницького органу суб'єктом в цьому питанні, їй необхідно надати безпосереднє право на звернення до судів з клопотанням [6, 26].

Також серед проблем можна зазначити недовіру до органів місцевого самоврядування з боку органів державної влади. О. Александрова зазначає, що пріоритет самостійності місцевого співтовариства входить у суперечність із рівнем професіоналізму місцевої влади, її відповідальністю та наявністю фінансово – економічних ресурсів. Як результат виникає типова недовіра центральної влади до органів місцевого самоврядування [7, 413]. Дана проблема з одного боку і зумовлюється існуючою конкуренцією повноважень, а з іншого часто недостатнім професійним рівнем кадрів органів місцевого самоврядування. Дану думку підтверджує В. Парсяк та Д. Ломоносов, що одним з недоліків в роботі органів місцевого самоврядування є брак молодих освічених кадрів з достатнім початковим досвідом державної служби [8, 306].

Отже, сучасний стан місцевого самоврядування, права територіальної громади вирішувати питання в межах своєї компетенції, в Україні не є досконалим. Сьогодні можна визначити наступні недоліки функціонування місцевого самоврядування в Україні: дублювання та законодавча не розмежованість повноважень місцевих органів державної влади та місцевого самоврядування; недостатнє матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення; незахищеність прав територіальних громад, недосконалість адміністративно-територіального устрою, що зумовлює розпорошення матеріальної бази органів місцевого самоврядування; недовіра центральних органів державної влади до органів місцевого самоврядування. Тому для покращення стану вітчизняного місцевого самоврядування варто провести наступні зміни: реформування адміністративно-територіального устрою України; проведення фінансової та податкової реформи (для зміни процедури формування бюджетів місцевого самоврядування та створення нової економічно доцільної фінансової системи розподілу коштів між областями); внесення відповідних змін до Бюджетного та Податкового кодексу та інших суміжних актів; внесення змін у Закон України «Про місцеве самоврядування» Закон України «Про місцеві державні адміністрації» (з метою уникнення дублювання функцій); прийняття Закону України «Про місцевий референдум». Ці заходи мають забезпечити удосконалення та ефективне функціонування системи місцевого самоврядування в Україні, що стане передумовою для покращення економічної ситуації та побудови демократичної держави та громадянського суспільства в цілому.

Список використаних джерел:

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України // Відомості Верховної Ради України. - 1997. - Ст. 170. - № 24. - С. 379-429.
2. Європейська хартія місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_036
3. Про місцеві державні адміністрації: Закон України // Відомості Верховної Ради України. - 1999, N 20-21, ст.190 – с. 187-212
4. Тужик, В. Актуальні питання розвитку місцевого самоврядування в Україні [Текст] / В. Тужик // Юридична Україна. - 2010. - N 9. - С. 15-20.
5. Західна О. Місцеві бюджети як фінансова складова органів місцевого самоврядування / О. Західна // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України : зб. науково-технічних праць. – 2007. – Вип. 17.7. – с. 169-173
6. Барвіцький В.Ю. Формування дієздатних територіальних громад з позицій верховенства права // Науковий вісник Академії муніципального управління, серія. - 2010. - № 1. - С. 25-29
7. Александрова О.С. Сутність, проблеми і перспективи розвитку місцевого самоврядування в сучасній Україні: соціально - філософський аналіз / О.С. Александрова // Гілея: науковий вісник / Гол. ред. В.М. Вашкевич. – К.: ВІР УАН, 2011. – Випуск 50. – С. 408 – 415
8. Парсяк В. Н., Ломоносов Д. А. Реконструкція структури органів місцевого самоврядування міст/ В. Н. Парсяк, Д. А. Ломоносов// Теорія та практика державного управління : зб . наук . пр . – Х . : Вид-во ХарРІ НАДУ “ Магістр ”, 2012. – Вип . 2 (37). – с. 305-310

Науковий керівник: Семенов В. М., к. н. з держ. упр., доцент кафедри права юридичного факультету Сумського державного університету.